

STORTINGET

Innst. 47 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:118 S (2019–2020)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Nicholas Wilkinson, Camilla Sørensen Eidsvold, Lars Haltbrekken, Katrine Boel Gregussen, Kari Elisabeth Kaski og Mona Fagerås om et reelt likestilt og universelt utformet samfunn

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å inkorporere FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) i menneskerettsloven, for å gi konvensjonen forrang i norsk rett.
2. Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om at Norge undertegner tilleggsprotokollen til CRPD slik at norske borgere ikke utestenges fra å klage inn mulige menneskerettighetsbrudd på grunnlag av nedsatt funksjonsevne til CRPD-komiteen.
3. Stortinget ber regjeringen i ny handlingsplan for universell utforming, som er varslet i 2021, sette tidsfrist for at Norge skal være universelt utformet innen 2035.
4. Stortinget ber regjeringen inkorporere Veikart. Universelt utformet nærskole 2030 i den kommende handlingsplan for universell utforming, og sette av tilstrekkelige stimuleringsmidler i framtidige statsbudsjett for at veikartet kan bli realisert.
5. Stortinget ber regjeringen sørge for at universell ut-

forming av samferdselssektoren innarbeides som et overordnet prinsipp i ny Nasjonal transportplan for å oppnå at Norge blir universelt utformet innen 2035.

6. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av diskrimineringslovgivningen slik at retten til informasjon, varer og tjenester for mennesker med nedsatt funksjonsevne inkluderes.
7. Stortinget ber regjeringen pålegge kommuner å sørge for at alle valglokaler og møter i kommune- og bystyret finner sted i lokaler som er universelt utformet.
8. Stortinget ber regjeringen sikre e-valgløsninger for blinde og svaksynte ved kommende kommune- og fylkestingsvalg og stortingsvalg.
9. Stortinget ber regjeringen vurdere innføring av et krav om universell utforming i kultursektoren, og at personer med behov for ledsager får benytte ledsagerbevis, som inngangskrav for offentlig støtte til kulturarrangementer.
10. Stortinget ber regjeringen sikre at alle bygg og transportmidler har evakueringsutstyr som sikrer personer med funksjonsnedsettelse en trygg evakuering.
11. Stortinget ber regjeringen sikre at beredskapsplaner for katastrofer også ivaretar hensynet til mennesker med funksjonsnedsettelse.
12. Stortinget ber regjeringen stramme inn kravet til når uforholdsmessig byrde kan benyttes som argument for at virksomhetseier kan fritas fra å sørge for universell utforming av egen virksomhet.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Representantforslag 118 S (2019–2020) ble vedtatt oversendt arbeids- og sosialkomiteen, unntatt forslag 1 og 8, som ble vedtatt behandlet etter Stortingets forretningsorden § 39 annet ledd bokstav e (avvises).

Komiteen ba i brev av 28. mai 2020 om statsrådets vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 17. juni 2020 følger vedlagt.

Som ledd i komiteens behandling av representantforslaget ble det åpnet for å sende inn skriftlige innspill til saken.

Følgende sendte skriftlig innspill:

- Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
- Fellesorganisasjonen
- Blindeforbundet

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Elise Bjørnebekk-Waagen, Lise Christoffersen, Arild Grande og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Margret Hagerup, Heidi Nordby Lunde og Kristian Tonning Riise, fra Fremskrittspartiet, Gisle Meininger Saudland og leder Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Sosialistisk Venstreparti, Solfrid Lerbrekk, og fra Kristelig Folkeparti, Torill Selsvold Nyborg, viser til Representantforlag 118 S (2019–2020) og til at Stortinget i møte 28. mai 2020 oversendte representantforslaget til komiteen med unntak av Forslag 1 og 8 i henhold til Stortingets forretningsorden. Komiteen viser til at representantforslaget først kommer til behandling i stortings sesjonen 2020–2021.

Komiteen har på grunn av covid-19-situasjonen ikke hatt anledning til å avholde høring i saken, men viser til skriftlige innspill fra Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Fellesorganisasjonen og Blindeforbundet.

Komiteen viser til statsrådets svarbrev av 17. juni 2020 med merknader til de enkelte forslagene i representantforslaget.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Odelstingets behandling 10. juni 2008 av Ot.prp. nr. 44 (2007–2008) fra regjeringen Stoltenberg II og Innst. O. nr. 68 (2007–2008) om lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven). Disse medlemmer viser videre til «Norge universelt utformet 2025», regjeringens handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet 2009–2013, datert 14. mai 2009. Regjeringen Stoltenberg II viser der til at daværende regjeringens visjon var at Norge skulle være universelt utformet innen 2025. Regjerin-

gen Stoltenberg II viste til at målet var ambisiøst, men mulig. Handlingsplanen viste hvordan daværende regjering ville legge grunnlaget for å oppnå denne ambisjonen gjennom ulike tidsfaste mål og tiltak i ulike sektorer.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg har fjernet tidsfristen for et universelt utformet Norge innen 2025. Mye tid er gått tapt. Det er etter disse medlemmers mening helt nødvendig å sette en ny tidsfrist. Disse medlemmer viser i den forbindelse til Stortingets behandling av Representantforslag 50 S (2018–2019), jf. Innst. 216 S (2018–2019). Disse medlemmer viser til at det der ble henvist til Representantforslag 26 S (2016–2017) om et universelt utformet samfunn, jf. Innst. 218 S (2016–2017), Forslag 2:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en handlingsplan for et tilgjengelig Norge i 2025, og et universelt utformet samfunn, inkludert en konkret plan for finansiering.»

Forslaget fikk tilslutning fra Arbeiderpartiet Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne, men ble nedstemt av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Disse medlemmer registrerer at Kristelig Folkeparti nå har endret mening og har én oppfatning i opposisjon og en annen i regjering.

Disse medlemmer viser til Innst. 15 S (2017–2018) til statsbudsjettet for 2018, der komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, på ny fremmet forslag om at regjeringen skulle legge frem en handlingsplan for et tilgjengelig Norge i 2025, og et universelt utformet samfunn innen 2035, inkludert en konkret plan for finansiering. Disse medlemmer viser til at forslaget ble nedstemt av Stortingets flertall, bestående av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Disse medlemmer viser til at Forslag 1 i henhold til Stortingets forretningsorden ikke ble oversendt komiteen til behandling fordi forslaget allerede var behandlet og nedstemt i stortings sesjonen 2019–2020. Disse medlemmer viser til at Representantforslag 118 S (2019–2020) først kommer til behandling i stortings sesjonen 2020–2021, og at komiteen derfor likevel kan velge å ta opp Forslag 1 i denne saken. Disse medlemmer viser imidlertid til Representantforslag 3 S (2020–2021) om å inkorporere FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) i menneskerettsloven, som er til behandling i Stortingets justiskomite, som skal forelegge sitt forslag til innstilling for arbeids- og sosialkomiteen før endelig innstilling avgis. Disse medlemmer finner det derfor mest hensiktsmessig at komiteen ikke tar stilling til dette forslaget i nåværende sak, men avventer

justiskomiteens behandling av Representantforslag 3 S (2020–2021).

Forslag 2

Komiteen viser til Representantforslag 3 S (2020–2021), som er til behandling i justiskomiteen, og til komiteens anmodning til justiskomiteen om å vurdere Forslag 2 om tilslutning til tilleggsprotokollen til CRPD, i sammenheng med denne saken. Komiteen viser i den forbindelse til partienes merknader og forslag i stortingets behandling av Representantforslag 3 S (2020–2021), der endelig innstilling er planlagt avgitt 23. februar 2021, etter foreleggelse for arbeids- og sosialkomiteen.

Forslag 3

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til handlingsplan for universell utforming, som legger opp til en systematisk og hensiktsmessig universell utforming i Norge. Flertallet viser til at det vil være vanskelig å fastsette et bestemt årstall for når universell utforming skal være gjennomført på alle sektorer i alle deler av landet, men at det kan være aktuelt på noen områder. Flertallet viser eksempelvis til Statsbygg, som skal ha oppgradert alle bygningene de har ansvar for, til universell utforming innen 2025. Flertallet viser videre til at nye nettstedet rettet mot allmennheten skal være universelt utformet innen 2021. Flertallet viser til at departementene vil drøfte mulige tidsfrister for tiltakene i handlingsplanen, og at regjeringen vil se arbeidet med ny handlingsplan for universell utforming fra 2021 i sammenheng med Norges oppfølging av FNs bærekraftsmål og Agenda 2030. Flertallet viser til at det er ønskelig å videreføre høye ambisjoner på områder som inkluderer utbygging av boliger, infrastruktur og uteområder, og sørge for bedre etterlevelse av regelverk om universell utforming av IKT-løsninger i offentlig sektor.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til sine innledende merknader ovenfor.

Disse medlemmer mener det er nødvendig med en entydig tidsfrist for når Norge skal være universelt utformet. Uten en entydig tidsfrist vil løfter om universell utforming av samfunnet, som en forutsetning for alles mulighet til likeverdig deltagelse, ikke bli realitet.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i ny handlingsplan for universell utforming, som er varslet i 2021, sette tidsfrist for at Norge skal være universelt utformet innen 2035.»

Forslag 4

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det er en grunnleggende forutsetning for inkludering i barnehager og skoler at alle har lik tilgang til fellesarenaer, læremidler og andre virkemidler. Universelt utformede løsninger kjennetegnes ved at de gir gode løsninger for alle som bruker barnehagen og skolen, samtidig som de er viktige for personer med funksjonsnedsettelse. Flertallet viser til at det hviler et stort ansvar på kommuner, fylkeskommuner og staten for å inkludere berørte brukergrupper og bidra til å følge «Veikart. Universelt utformet nærscole 2030» når investeringer og rehabilitering planlegges. Flertallet viser videre til en rekke bestemmelser innenfor opplæringslova, likestillings- og diskrimineringsloven og plan- og bygningsloven som stiller krav til universell utforming. Flertallet viser videre til flere statlige tiltak, som er viktige i det pågående arbeidet med universell utforming, hvor det blant annet gis midler til kartlegging av grunnskolene og hjelp til veiledning om plikten til universell utforming.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Stortingets behandling av Meld. St. 6 (2019–2020) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO, jf. Innst. 188 S (2019–2020), der en samlet komité viser til kommunene, fylkene og staten for å inkludere berørte brukergrupper og bidra til å følge veikartet. Disse medlemmer viser til forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

«Stortinget stiller seg bak målet om at alle barn skal kunne gå på sin nærscole innen 2030, og ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2021 legge fram en plan for Stortinget for hvordan en med konkrete virkemidler skal følge opp «Veikart. Universelt utformet nærscole 2030».

Disse medlemmer viser til at forslaget ble nedstemt av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, Kristelig Folkeparti og uavhengig representant Ulf Isak Leirstein.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil understreke at universelt utformet nærscole er det viktigste forslaget som nå må bli realisert. Det vil sikre at barn med funksjonshemming kan gå på sin nærscole.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Bufdir har utarbeidet en strategi for hvordan skolene kan bli universelt utformet, gjennom «Veikart. Universelt utformet nærscole 2030.» Det er også gjennomført en samfunnsøkonomisk analyse av tiltakene i dette veikartet som viser at det vil gi en samfunnsøkonomisk gevinst å realisere «Veikart. Universelt utformet nærscole 2030.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at det er diskriminering om ikke alle barn kan gå på sin nærscole på grunn av manglende tilrettelegging, noe som flere foreldre melder om. Disse medlemmer forventer at regjeringen innarbeider «Veikart. Universelt utformet nærscole 2030» i handlingsplan for universell utforming som skal komme i 2021, og at det settes av nødvendige økonomiske midler gjennom årlige statsbudsjett for å realisere dette.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen inkorporere «Veikart. Universelt utformet nærscole 2030» i den kommende handlingsplanen for universell utforming, og sette av tilstrekkelige stimuleringsmidler.»

Forslag 5

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at stortingsmeldingen om ny Nasjonal transportplan for planperioden 2022–2033 legges frem våren 2021, hvor universell utforming vil være et gjennomgående tema. Flertallet viser videre til at universell utforming allerede er innført på passasjerfartøy registrert i Norge, og at passasjerer med funksjonsnedsettelse tilbys assistanse på lufthavner, større jernbanestasjoner og utvalgte kollektivknutepunkt. Flertallet viser videre til at det arbeides med å utrede mulighetene for en felles ordning med assistanse i regi av Jernbanedirektoratet, i dialog med funksjonshemmede organisasjoner, toggruppen, Statens vegvesen og Avinor.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til statsrådets svar, som viser at regjeringen ikke har planer om å sette tidsfrist for et universelt utformet transportsystem. Statsråden viser kun til at et overordnet mål for NTP 2022–2033 vil være «et effektivt, miljøvennlig og trygt transportsystem i 2050». Det er tretti år frem i tid uten ambisjon om universell utforming. Disse medlemmer viser i den forbindelse til Dokument nr. 15:2230 (2019–2020) fra Arbeiderpartiet om universell utforming av jernbanen, der statsråden ikke er i stand til å gi et forpliktende svar.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at universell utforming var et av hovedmålene i tidligere Nasjonal transportplan, jf. St. meld. nr. 16 (2008–2009). Universell utforming må være en helt nødvendig del av planleggingen i samferdselssektoren. I senere nasjonale

transportplaner er universell utforming kun blitt omtalt som et etappemål. Det kreves bred og tverrfaglig innsats for å oppnå universell utforming av helhetlige reisekjeder. For å oppnå dette er det avgjørende at de ulike samferdselssektorene finner frem til helhetlige og riktige løsninger. Disse medlemmer minner om at det fremdeles er langt igjen før vi har en sammenhengende universelt utformet samferdselsløsning i Norge, og viser til undersøkelsen «Transportordninger og arbeidsdeltagelse. Transport og arbeid blant personer med nedsatt funksjonsevne» (SINTEF, 2015), som viser at 46 pst. av mennesker med funksjonsnedsettelse mener transport er en utfordring i hverdagen, og 50 pst. har vansker med å reise med buss uten ledsager. Disse medlemmer mener det er nødvendig at universell utforming igjen blir et overordnet mål i ny Nasjonal transportplan, slik at samferdselssektorene må finne forpliktende og gode løsninger også på tvers av alle samferdselssektorer.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at universell utforming av samferdselssektoren innarbeides som et overordnet prinsipp i ny Nasjonal transportplan for å oppnå at Norge blir universelt utformet innen 2035.»

Forslag 6

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at det foreligger to EU-direktiver som stiller skjerpede krav og som nå vurderes implementert. En eventuell gjennomføring av nye krav vil kunne innebære forbedringer når det gjelder tilgang til informasjon, varer og tjenester for personer med funksjonsnedsettelse.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til sine innledende merknader ovenfor, med henvisning til handlingsplanen om et universelt utformet samfunn innen 2025 fra regjeringen Stoltenberg II.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at formålet med likestillings- og diskrimineringsloven er både å gi beskyttelse mot diskriminering og å fremme likestilling i samfunnet. Tilgang til varer, tjenester og informasjon er avgjørende for å kunne opptre selvstendig og likeverdig.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er

nødvendig med lovregulering som sikrer likeverdig rett til varer, tjenester og informasjon, på bakgrunn av at universell utforming er et viktig premiss for å oppnå likestilling på dette området.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av diskrimineringslovgivningen slik at retten til informasjon, varer og tjenester for mennesker med nedsatt funksjonsevne inkluderes.»

Forslag 7

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til arbeidet med ny valglov, gjennom valglovutvalget, som vil følges opp av Kommunal- og moderniseringsdepartementet innen utgangen av 2022.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti ser det som naturlig at dette arbeidet følger opp videre krav til kommunene. Disse medlemmer viser videre til kommuneloven, som fremhever allmennhetens rett til å være til stede, og at denne skal ivaretas. Videre gjelder det en plikt til universell utforming for de delene som er rettet mot allmennheten, etter likestillings- og diskrimineringsloven § 17. Disse medlemmer viser også til at alle nye byggverk for publikum og arbeidsbygninger skal være universelt utformet etter dagens krav i TEK17 § 12-1, så for alle nye møtelokaler vil hensynet til universell utforming være ivarettatt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til statsrådets svar, der det vises til at universell utforming av valglokaler må være opp til valgstyret å vedta. Disse medlemmer mener at dette er en beslutning som ikke kan overlates til den enkelte kommune, men som må følge nasjonale standarder, og som må omfattes av målet om et universelt Norge innen 2035. Disse medlemmer viser til at det samme må gjelde for de lokalene som benyttes til åpne møter i kommunene.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at personer med ulike typer av nedsatt funksjonsevne har større utfordringer enn andre når det gjelder deltakelse ved valg eller på åpne politiske møter som blant annet kommunestyre- og fylkestingsmøter. Disse medlemmer vil understreke at hindringer eller utfordringer for slik deltakelse ikke er vårt demokrati verdig.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen pålegge kommuner å sørge for at alle valglokaler og møter i kommune- og bystyre finner sted i lokaler som er universelt utformet.»

Forslag 8

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at forslag nr. 8 ikke ble oversendt komiteen til behandling, siden det allerede var behandlet i daværende stortings sesjon. Disse medlemmer viser til at forslaget kan gjenopptas i inneværende sesjon.

Disse medlemmer viser til Stortingets behandling 17. juni 2020 av kommuneproposisjonen 2021 og komiteens innstilling punkt IX:

«Stortinget ber regjeringen sikre e-valgløsninger i stemmelokalet for blinde og svaksynte ved kommende kommune-/fylkestingsvalg og stortingsvalg.»

Forslaget ble nedstemt av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre e-valgløsninger for blinde og svaksynte ved kommende kommune- og fylkestingsvalg og stortingsvalg, kirkevalg og valg til Sameetinget.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at ny valglov er ute på høring og sannsynligvis skal opp til behandling i Stortinget om kort tid. Dette medlem mener derfor at det er naturlig å vente med å ta en avgjørelse om dette til hele valgloven uansett skal revideres. Prinsipielt mener dette medlem at e-valgløsninger må unngås, og blinde og svaksyntes utfordringer må derfor løses ved at betrodd ledsager kan være med inn i stemmeavlukket. Dette medlem tilrår ikke Sosialistisk Venstrepartis forslag.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at personer med ulike typer av nedsatt funksjonsevne har større utfordringer enn andre når det gjelder deltakelse ved valg eller på åpne politiske møter som blant annet kommunestyre- og fylkestingsmøter. Dette medlem vil understreke at hindringer eller utfordringer for slik deltakelse ikke er vårt demokrati verdig.

Forslag 9

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til

at alle private og offentlige virksomheter som retter seg mot allmennheten, skal være universelt utformet, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 17. Flertallet viser videre til at Kulturdepartementet i sitt årlige tilskuddsbrev stiller universell utforming som en forutsetning. Det fremgår videre av tilskuddsbrevet at alle som har ledsagerbevis for funksjonshemmede, og som kjøper billett til ordinær pris, får gratis billett for sin ledsager.

Flertallet viser til at det i årlige rapporteringer til Kulturdepartementet oppgis hvilke av museenes formidlingsarenaer som er tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne, og om formidlingen ved de respektive arenaene er tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne. Flertallet viser videre til at det stilles krav om universell utforming til mottakere av tilskudd til nasjonale kulturbygg.

Flertallet viser til at språkteknologi er et villkår for universell utforming av IKT, noe som legger grunnlag for universell utforming på flere samfunnsområder. Flertallet viser videre til at det i fjor ble tatt inn en endring i kringkastingsloven hvor det ble fastsatt krav til tilgjengeliggjøring.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til statsrådets svar, der det fremgår at det er gjort en del fremskritt når det gjelder universell utforming, men at man fortsatt ikke er i mål. Disse medlemmer viser til at tilgjengelighet kun er et mellomstadium på veien mot universell utforming, og mener at det, som for alle andre sektorer, må settes et mål om universell utforming av kultursektoren innen 2035. Disse medlemmer viser til statsrådets svar, der det fremgår at ledsagerbevis er et krav for mottakere av statstilskudd. Disse medlemmer mener at samme krav bør gjelde for alle arrangementer med offentlig støtte.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til premissene nedenfor fra medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti til forslaget, hvor det heter at en skal påse at kulturarrangementer skal være åpne for alle, og at ingen stenges ute grunnet fysiske forhold. Når vi kjenner det mangfold av kulturarrangementer som får offentlig støtte, er dette medlem skeptisk til økt byråkratisering ved et slikt krav, samt at enkelte aktører som er helt avhengige av offentlig støtte, ikke har fysisk eller økonomisk mulighet til å tilpasse seg dette. Dette medlem tilrår ikke forslaget.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at deltakelsen i kulturlivet er mindre blant personer med nedsatt funksjonsevne. I et samfunn som likestiller alle borgere, er det viktig at arrangører av kulturarrangement som mottar offentlig støtte, påser at kulturarrangementet er åpent for alle, og

at ingen stenges ute grunnet fysiske forhold. Dette medlem mener det er avgjørende at arrangementer som får midler fra staten, ikke diskriminerer, og at regjeringen skal kreve at offentlig finansierte kulturarrangement skal være åpne for alle.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere innføring av et krav om universell utforming i kultursektoren, og at personer med behov for ledsager får benytte ledsagerbevis, som inngangskrav for offentlig støtte til kulturarrangementer.»

Forslag 10

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at det ved nybygg i dag er krav i byggeteknisk forskrift (TEK17) om at byggverk for publikum og arbeidsbygninger mm. skal ha en evakueringsplan før bygget tas i bruk. Flertallet viser videre til at tekniske krav til evakueringsutstyr i kjøretøy følger av det kjøretøytekniske regelverket, herunder også regler om universell utforming av buss.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser videre til at regjeringen har iverksatt kommisjonsforordning (EU) nr. 1300/2014 av 18. november 2014 om den tekniske spesifikasjonen for samtrafikkeveie vedrørende tilgjengelighet til Den europeiske unionens jernbanesystem for personer med funksjonshemming og nedsatt bevegelighet. Disse medlemmer viser til at universell utforming på skip skjer blant annet gjennom Sjøfartsdirektoratets deltakelse i Brukermedvirkningsforum, som arbeider under mandat gitt av Samferdselsdepartementet i 2006. Forumets formål er blant annet å sikre sterkere fokus på universell utforming og utvikling og gjensidig oppdatering av kunnskap innenfor fagområdet, samt fremme løsningsforslag for ulike typer tilgjengelighetstiltak innenfor sektoren. Disse medlemmer viser til at dette forumet deltar som høringsinstans for nytt regelverk eller endringer i regelverket.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til statsrådets svar, der det fremgår at nye regler er innført for nybygg, og at noe er gjort når det gjelder kjøretøy, men at det fortsatt er mye som gjenstår, både når det gjelder bygg, kjøretøy og fartøy. Disse medlemmer viser til at en plan for universell utforming innen 2035 også må omfatte muligheter for evakuering av funksjonshemmede.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til tall fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap som viser at tre av fire personer som omkom ved brann de siste årene, var personer med nedsatt funksjonsevne. Det er viktig at rømningsveier og beredskap ved rømming eller evakuering er utformet slik at alle kan benytte dem på en forsvarlig måte. Det gjenstår mye arbeid for å sikre at alarmsignaler og rømningsveier kan benyttes av alle. Disse medlemmer viser også til CRPD-komiteen, som understreker behovet for gode beredskapsplaner og varslingssystemer ved risikosituasjoner og humanitære nødsituasjoner. Disse medlemmer viser også til en undersøkelse som er gjennomført av Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, som viser at personer med nedsatt funksjonsevne har fått ekstra store utfordringer gjennom koronapandemien. Disse medlemmer mener det er nødvendig at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med en oversikt over hvordan hensyn til likestilling av personer med nedsatt funksjonsevne er ivaretatt ved evakuering av bygninger, i transportsektoren og i planer om nasjonal beredskap.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle bygg og transportmidler har evakueringsutstyr som sikrer personer med funksjonsnedsettelse en trygg evakuering.»

Forslag 11

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at for å sikre personer med en funksjonsnedsettelse trygge levevilkår er det viktig med gode og tilrettelagte ordninger for forebygging, varsling og beredskapstiltak i krisesituasjoner rettet mot denne sårbare gruppen. Flertallet viser også til at det fremgår av FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) artikkel 11 at statspartene til konvensjonen skal treffe alle nødvendige tiltak for å sikre mennesker med nedsatt funksjonsevne beskyttelse og sikkerhet i risikosituasjoner. Flertallet viser til at viktige tiltak kan være å sikre universell utforming, at all informasjon om sikkerhet og beredskap blir gitt i et format som er tilgjengelig for alle, og at beredskapsplaner ivaretar hensynet til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Flertallet viser videre til at kommunen har et grunnleggende ansvar for å beskytte befolkningen og bidra til å opprettholde kritiske samfunnsfunksjoner, noe som er tydeliggjort gjennom bestemmelsene om

kommunal beredskapsplikt. Flertallet viser til at det er et sentralt krav til dette arbeidet at kommunen skal gjennomføre en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) for å identifisere uønskede hendelser som kan ramme kommunene, samt en vurdering av sannsynlighet for og konsekvenser av disse hendelsene. Flertallet viser også til at den helhetlige ROS-analysen skal vurdere særlige utfordringer knyttet til kritiske samfunnsfunksjoner. Flertallet viser videre til at Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskaps «Veileder til helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse i kommunen» lister opp kritiske samfunnsfunksjoner, herunder oppfølging av særlig sårbare grupper, for eksempel personer med nedsatt funksjonsevne. Flertallet viser også til at Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) har iverksatt flere tiltak på brannsikkerhetsområdet for utsatte grupper de siste årene, både gjennom regelverk, formidling, veiledningsarbeid, kampanjer og kommunikasjonsarbeid.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til statsrådets svar, der dagens status fremgår, og der det henvises til kommunenes ansvar for risiko- og sårbarhetsanalyser samt DSBs særlige ansvar for oppfølging. Disse medlemmer merker seg imidlertid statsrådets henvisning til at tre av fire brannomkomne i bolig tilhører en risikoutsatt gruppe, der mange mottar tjenester i hjemmet fra kommunen. Disse medlemmer har også merket seg statsrådets påpekning av at ett av flere viktige tiltak for å oppfylle Norges forpliktelser etter CRPDs artikkel 11 om å sikre beskyttelse og sikkerhet i risikosituasjoner kan være universell utforming.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at beredskapsplaner for katastrofer også ivaretar hensynet til mennesker med funksjonsnedsettelse.»

Forslag 12

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at begrepet «uforholdsmessig byrde» etter likestillings- og diskrimineringsloven er en dynamisk, rettslig standard. Flertallet mener at denne fleksibiliteten er nødvendig og gjør at begrepet er et godt redskap for å avgrense plikten dersom den innebærer en uforholdsmessig byrde for virksomhetene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til statsrådets svar om at regjeringen for tiden har til vurdering gjennomføring av to EU-direkti-

ver om felles europeisk oppfølging av CRDP, der terske- len for hva som defineres som «uforholdsmessig byrde» etter likestillings- og diskrimineringsloven, inngår. Disse medlemmer forutsetter at disse sakene også vil omfatte spørsmålet om behovet for innstramming av kravet til når uforholdsmessig byrde kan benyttes som argument for at virksomhetseier kan fritas fra å sør- ge for universell utforming av egen virksomhet. Disse medlemmer forutsetter videre at dette spørsmålet vurderes i forhold til et krav om universell utforming av samfunnet innen 2035.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil understreke at viljen til å bevilge mer penger til univer- sell utforming over offentlige budsjetter, samt evnen til å skape en kultur i offentlig sektor hvor universell utfor- ming blir ivaretatt som en naturlig del, er til større hin- der for universell utforming enn dagens norske lovverk.

Dette medlem mener for øvrig det er behov for en drøfting av innholdet i begrepet «uforholdsmessig byrde» ut fra dagens forhold og vedtak i Stortinget i de senere år om universell utforming.

Komiteens medlemmer fra Arbeider- partiet og Senterpartiet fremmer på denne bak- grunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme med en vurde- ring av vilkårene for når uforholdsmessig byrde skal kunne benyttes som argument for at virksomhetseier kan fritas for å sørge for universell utforming av egen virksomhet.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Ven- streparti viser til § 17 i likestillings- og diskrimine- ringsloven om universell utforming og pålegg om at offentlig og privat virksomhet som er rettet mot allmen- heten, har plikt til universell utforming av virksomhe- tens alminnelige funksjoner. I loven er det noen unntaksbestemmelser. Dette medlem viser til re- presentantforslaget, som omtaler unntaksbestemmel- sene nærmere. I § 19 i samme lov pålegges offentlige virksomheter å arbeide aktivt for å fremme universell utforming innenfor virksomheten. Dette medlem mener nivået for hva som regnes som uforholdsmessig byrde, både for offentlig og privat virksomhet, ikke har endret seg på tross av at bestemmelsene i loven har vært pålagt i mer enn ti år. Dette medlem påpeker at det er behov for en kritisk gjennomgang av dagens praksis, og at det er nødvendig at regjeringen legger frem en vur- dering av dagens praksis for Stortinget slik at nivået kan justeres. Uten en justering av nivået for uforholdsmes- sig byrde er det fare for at Stortingets intensjon med lov- givningen ikke fører til ønsket resultat.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn føl- gende forslag:

«Stortinget ber regjeringen stramme inn vilkårene for når uforholdsmessig byrde kan benyttes som argu- ment for at virksomhetseier kan fritas fra å sørge for uni- versell utforming av egen virksomhet.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialis- tisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen i ny handlingsplan for universell utforming, som er varslet i 2021, sette tidsfrist for at Norge skal være universelt utformet innen 2035.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen inkorporere «Veikart. Universelt utformet nærscole 2030» i den kommende handlingsplanen for universell utforming, og sette av tilstrekkelige stimuleringsmidler.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen sørge for at universell ut- forming av samferdselssektoren innarbeides som et overordnet prinsipp i ny Nasjonal transportplan for å oppnå at Norge blir universelt utformet innen 2035.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om end- ring av diskrimineringslovgivningen slik at retten til in- formasjon, varer og tjenester for mennesker med ned- satt funksjonsevne inkluderes.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen pålegge kommuner å sør- ge for at alle valglokaler og møter i kommune- og bysty- rer finner sted i lokaler som er universelt utformet.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen sikre at alle bygg og trans- portmidler har evakueringsutstyr som sikrer personer med funksjonsnedsettelse en trygg evakuering.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen sikre at beredskapspla- ner for katastrofer også ivaretar hensynet til mennesker med en funksjonsnedsettelse.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet:

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen komme med en vurde- ring av vilkårene for når uforholdsmessig byrde skal kunne benyttes som argument for at virksomhetseier kan fritas for å sørge for universell utforming av egen virksomhet.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 9*

Stortinget ber regjeringen sikre e-valgløsninger for blinde og svaksynte ved kommende kommune- og fylkestingsvalg og stortingsvalg, kirkevalg og valg til Sameetinget.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen vurdere innføring av et krav om universell utforming i kultursektoren, og at personer med behov for ledsager får benytte ledsagerbevis, som inngangskrav for offentlig støtte til kulturarrangementer.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 11*

Stortinget ber regjeringen stramme inn vilkårene for når uforholdsmessig byrde kan benyttes som argu-

ment for at virksomhetseier kan fritas fra å sørge for universell utforming av egen virksomhet.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:118 S (2019–2020) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Nicholas Wilkinson, Camilla Sørensen Eidsvold, Lars Haltbrekken, Katrine Boel Gregussen, Kari Elisabeth Kaski og Mona Fagerås om et reelt likestilt og universelt utformet samfunn – vedtas ikke.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 22. oktober 2020

Erlend Wiborg

leder

Lise Christoffersen

ordfører

VEDLEGG

DET KONGELIGE KULTURDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen
Stortinget
0026 Oslo

Deres ref

Vår ref

Dato

20/3295-

17. juni 2020

Svar på representantforslag Dokument 8:118 S om et reelt likestilt og universelt utformet samfunn

Jeg viser til representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Nicholas Wilkinson, Camilla Sørensen Eidsvold, Lars Haltbrekken, Katrine Boel Gregussen, Kari Elisabeth Kaski og Mona Fagerås om et reelt likestilt og universelt utformet samfunn (dokument 8:118 S (2019-2020)).

Jeg har koordinert svarene med de ansvarlige fagdepartementene og har følgende vurdering av forslagene:

Forslag 1: Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å inkorporere FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) i menneskerettsloven, for å gi konvensjonen forrang i norsk rett

Gjennom ratifikasjonen av CRPD i 2013 forpliktet Norge seg til å følge konvensjonen, uavhengig av hvordan den er gjennomført i norsk rett. Forut for ratifikasjonen sluttet Stortinget seg til at konvensjonen ble gjennomført i norsk rett ved såkalt transformasjon, se Prop. 106 S (2011–2012) kapittel 4 og 5 og Innst. 203 S (2012–2013). Det ble foretatt endringer i vergemålslovgivningen og i annen lovgivning for å oppfylle konvensjonens krav. Regjeringen arbeider kontinuerlig for å sikre en effektiv gjennomføring av konvensjonen. Så sent som 30. april i år, avviste Stortinget med stort flertall et forslag om å inkorporere CRPD i menneskerettsloven.

Ved behandlingen av Meld. St. 39 (2015–2016) *Individklageordningene til FNs konvensjoner om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, barnets rettigheter og rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne* fant Stortingets flertall, i likhet med regjeringen, ikke grunn til at Norge skulle slutte seg til de valgfrie protokollene om

individklageordningene til blant annet CRPD. Flertallet i utenriks- og forsvarskomiteen, alle unntatt medlemmene fra Venstre og Sosialistisk Venstreparti, trakk fram som hovedargument mot tilslutning til individklageordningen til CRPD at komiteen som overvåker gjennomføringen av konvensjonen, «på enkelte områder synes å tolke konvensjonen på en vidtrekkende måte som ikke er i samsvar med Norges og de andre statspartenes forståelse», jf. Innst. 161 S (2016–2017) side 7.

CRPD-komiteen legger fortsatt til grunn en vidtgående tolking av CRPD på enkelte punkter, noe som kan bidra til å skape usikkerhet om konvensjonens innhold. Dette gjør konvensjonen mindre egnet for gjennomføring i norsk rett ved inkorporasjon i menneskerettsloven. De samme begrunnelsene som nevnt under forslag 2 gjør seg derfor gjeldende også for spørsmålet om inkorporasjon av konvensjonen.

Forslag 2: Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om at Norge undertegner tilleggsprotokollen til CRPD slik at norske borgere ikke utestenges fra å klage mulige menneskerettighetsbrudd på grunnlag av nedsatt funksjonsevne til CRPD-komiteen
Meld. St. 39 (2015-2016) *Individklageordningene til FNs konvensjoner om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, barnets rettigheter og rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne* ble behandlet i Stortinget 31. januar 2017. Flertallet (alle unntatt V, SV og MDG) støttet regjeringens konklusjon om at det ikke da skulle fremmes forslag om norsk tilslutning til disse individklageordningene. Flertallet var enige om at det er betydelig usikkerhet om hvilke konsekvenser norsk tilslutning til disse klageordningene vil kunne få.

CRPD-komiteen tolker konvensjonen vidt, og har på noen områder antydnet at konvensjonens rettigheter ikke kan begrenses. Komiteen anser bl.a. at nedsatt funksjonsevne aldri kan gi grunnlag for fratakelse av rettslig handleevne eller tvungen helsehjelp. I likhet med mange andre land, har Norge lovgivning som tillater fratakelse av rettslig handleevne og tvungen omsorg og behandling når det er nødvendig som en siste utvei og undergitt kontrollmekanismer. Dersom konvensjonsorganets forståelse legges til grunn, vil det innebære at sentrale bestemmelser i norsk lovgivning er i strid med konvensjonen.

Menneskerettighetene skal begrense myndighetenes handlingsrom, men vage og målsettingspregede rettigheter *gir* statene et betydelig rom for skjønn. Meld. St. 39 (2015-2016) slår fast at beslutninger om hvordan disse rettighetene bør realiseres og i hvilket omfang i stor grad beror på politiske valg og økonomiske vurderinger og prioriteringer som folkevalgte organer er nærmest til å ta stilling til.

Norge inngir periodiske rapporter til konvensjonsorganene til fastsatt tid om tiltak som er truffet for å oppfylle konvensjonsforpliktelsene. Norges siste dialogmøte med CRPD-komiteen fant sted i 2019. Den periodiske rapporten til komiteen og konvensjonsorganets behandling av denne utgjør den viktigste overvåkningsmekanismen til FNs menneskerettskonvensjoner.

Regjeringen vil derfor ikke nå fremme forslag om norsk tilslutning til den valgfrie protokoll til FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Forslag 3: Stortinget ber regjeringen i ny handlingsplan for universell utforming, som er varslet i 2021, sette tidsfrist for at Norge skal være universelt utformet innen 2035

Den nye handlingsplanen vil legge opp til en systematisk og hensiktsmessig gjennomføring av universell utforming i Norge. Det vil ikke være mulig å fastsette et bestemt årstall for når universell utforming skal være gjennomført på alle sektorer i alle deler av landet, men på noen områder kan det være aktuelt. Jeg vil nevne at Statsbygg skal ha oppgradert alle bygningene de har ansvar for til universell utforming innen 2025. I tillegg skal nye nettsteder rettet mot allmennheten være universelt utformet innen 2021.

Departementene vil drøfte mulige tidsfrister for tiltakene i handlingsplanen. Regjeringen vil se arbeidet med ny handlingsplan for universell utforming fra 2021 i sammenheng med Norges oppfølging av FNs bærekraftsmål og Agenda 2030 og de målene som gjelder der.

I arbeidet med ny handlingsplan for universell utforming legger regjeringen opp til å videreføre de høye ambisjonene i Granavolden-plattformen om utbygging av boliger, infrastruktur og uteområder og sørge for bedre etterlevelse av regelverk om universell utforming av IKT-løsninger om universell utforming i offentlig sektor. Det legges opp til en prosess for utvikling av handlingsplanen som bygger på kunnskapsbasert informasjon, dette inkludert vurderinger og innspill fra et bredt spekter av organisasjoner, faginstanser og offentlige institusjoner.

Forslag 4: Stortinget ber regjeringen inkorporere Veikart. Universelt utformet nærscole 2030 i den kommende handlingsplan for universell utforming, og sette av tilstrekkelige stimuleringsmidler i framtidig statsbudsjett for at veikartet kan bli realisert

Regjeringen mener at det er en grunnleggende forutsetning for inkludering i barnehager og skoler at alle har lik tilgang til fellesarenaer, læremidler og andre virkemidler og det pedagogiske tilbudet. Universell utforming i barnehage og skole omfatter mange ulike forhold: Bygningsmasse, uteområde, utstyr, pedagogikk og digitale læremidler og læringsressurser. Universelt utformede løsninger kjennetegnes ved at de gir gode løsninger for alle som bruker barnehagen og skolen, samtidig som de er spesielt viktig for personer med funksjonsnedsettelse, jf. Meld. St. 6 (2019-2020) *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO* og Innst 188 S (2019-2020). I Innst 188 S (2019-2020) sier en samlet komité at mange av dagens skoler og andre offentlige bygg ikke er tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne, og komiteen mener det hviler et stort ansvar på kommuner, fylkeskommuner og staten for å inkludere berørte brukergrupper og bidra til å følge «Veikart Universelt utformet nærscole 2030» når investeringer og rehabilitering planlegges.

Det følger av opplæringsloven at alle elever i grunnskoler og videregående skoler har rett til et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring. Opplæringsloven presiserer at alle grunnskoleelever har rett til å gå på nærskolen og at skolen skal innrettes

slik at det blir tatt hensyn til elever som har funksjonsnedsettelse. I tillegg har alle elever rett til en arbeidsplass som er tilpasset deres behov.

Likestillings- og diskrimineringsloven stiller krav til universell utforming av IKT i barnehage, grunnskole, videregående opplæring og høyere utdanning. Kravene gjelder for alle nettløsninger rettet mot foreldre, barn i barnehage og elever og studenter, for eksempel nettsider, apper, læringsplattformer og digitale læremidler. Alle nye IKT-løsninger skal være universelt utformet etter gjeldende forskrift. Det samme gjelder for alle eksisterende IKT-løsninger fra 1. januar 2021.

Plan- og bygningsloven, med tilhørende forskrifter, stiller krav til universell utforming i forbindelse med planlegging og bygging av nye, og i rehabilitering av barnehager og skoler. Samtidig er det viktig å forbedre forholdene som i dag ikke er gode nok.

Veikartet som er utarbeidet i samarbeid med fagmiljøer og organisasjoner beskriver en systematisk prosess for oppgradering av grunnskolene til universell utforming. Viktige elementer i denne prosessen er kartlegging av forholdene og planmessig gjennomføring.

Det er igangsatt flere statlige tiltak som er viktige i det pågående arbeidet med universell utforming. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) støtter arbeidet med kartlegging av grunnskolene gjennom en tilskuddsordning. Kartleggingen er til hjelp for at kommuner kan planlegge, prioritere og beslutte oppgradering. Kunnskapsdepartementet har gitt Utdanningsdirektoratet i oppdrag å gå i dialog med Bufdir og KS om å veilede barnehage- og skoleeiere om plikten til universell utforming av barnehage- og skolebygg. Utdanningsdirektoratet og Bufdir skal også samarbeide om andre mulige tiltak for universell utforming av barnehage- og skolebygg.

Med innføring av fagfornyelsen følger økt bruk av digitale løsninger og digitale læremidler. Etterlevelsen av kravet til universell utforming av digitale løsninger er avgjørende, både når det gjelder å lage nye løsninger, men også ved skoleeiers valg mellom ulike løsninger.

Forslag 5: Stortinget ber regjeringen sørge for at universell utforming av samferdselssektoren innarbeides som et overordnet prinsipp i ny Nasjonal transportplan for å oppnå at Norge blir universelt utformet innen 2035

Stortingsmeldingen om ny Nasjonal transportplan for planperioden 2022 – 2033 legges fram våren 2021. Det overordnede målet for planen vil være å bidra til et effektivt, miljøvennlig og trygt transportsystem i 2050. Universell utforming vil være et gjennomgående tema i meldingen og i omtalen av ulike sektorer og tiltak. Universell utforming er allerede innført på passasjerfartøy registrert i Norge. Kravene omfatter forhold som tilrettelegging ved ombord- og ilandstiging, skilting, kommunikasjon og meldinger, alarmer og bevegelighet om bord.

Personer med funksjonsnedsettelse tilbys assistanse på lufthavner, større jernbanestasjoner og utvalgte kollektivknutepunkt. Jernbanedirektoratet fikk i mai 2020 i oppdrag å utrede mulighetene for en felles ordning for bestilling av assistanse. Arbeidet skal gjennomføres i dialog med de funksjonshemmedes organisasjoner og aktørene (toggruppa), Statens

vegvesen og Avinor. Et førsteutkast skal oversendes Samferdselsdepartementet innen 15. desember 2020.

Forslag 6: Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av diskrimineringslovgivningen slik at retten til informasjon, varer og tjenester for mennesker med nedsatt funksjonsevne inkluderes

Likestillings- og diskrimineringslovens forbud mot indirekte forskjellsbehandling på grunn av funksjonsnedsettelse (§ 6) innebærer blant annet at tilbydere av varer og tjenester vil ha en viss plikt til å tilrettelegge praksis, regler og rutiner med tanke på kunder og andre, jf. Prop. 81 L (2016-2017) kapittel 12.2.3.3 side 101. I hvilken grad det må iverksettes tilretteleggingstiltak for å unngå å handle i strid med det generelle forbudet mot indirekte diskriminering, må vurderes konkret. Det kan ikke utledes bestemte tilretteleggingsplikter eller en plikt til universell utforming etter denne bestemmelsen, jf. Prop. 81 L (2016-2017) kapittel 23.2.5 side 224.

Likestillings- og diskrimineringsloven sier at offentlige og private virksomheter rettet mot allmennheten har en plikt til universell utforming av virksomhetens alminnelige forhold. Plikten gjelder fysiske forhold. Informasjon og tjenester er som hovedregel ikke å regne som fysiske forhold. Plikten omfatter imidlertid fysiske og digitale forhold som er en del av en tjeneste, eller som er en forutsetning for å få tilgang til tjenesten. Plikten omfatter blant annet automater, som billettautomater og parkeringsautomater, som er en del av henholdsvis en transport- og parkeringstjeneste, jf. Ot.prp. nr. 44 (2007–2008) side 137.

Informasjon vil også være omfattet i en viss grad fordi en stor del informasjon deles via et fysisk forhold. Informasjon rettet mot allmennheten som gis via internett, på automater, eller fysiske eller digitale informasjonstavler i det offentlige rom skal være universelt utformet.

Departementene jobber for tiden med gjennomføring av to EU-direktiver som stiller skjerpede krav:

- Web Accessibility Directive stiller nye krav om bl.a. universell utforming av forhåndsinnspilt multimedieinnhold (video), utarbeidelse av tilgjengelighetserklæring og tilbakemeldingsfunksjonalitet, og universell utforming av nye intranett og ekstranett.
- The European Accessibility Act stiller tilgjengelighetskrav til visse sentrale produkter og tjenester.

Gjennomføring av nye krav vil innebære en vesentlig forbedring når det gjelder tilgang til informasjon, varer og tjenester for personer med funksjonsnedsettelse.

Forslag 7: Stortinget ber regjeringen pålegge kommuner å sørge for at alle valglokaler og møter i kommune- og bystyrene finner sted i lokaler som er universelt utformet

Kommunal- og moderniseringsdepartementet mottok den 27. mai NOU med forslag til ny valglov fra valglovutvalget. Valglovutvalget har foretatt en grundig utredning av valgordningen og valggjennomføringen, herunder bruk av teknologi ved valg, og tilgjengelighet og tilrettelegging i valglokaler under stemmegivningen.

Dagens valglov stiller krav til at kommuner skal velge valglokaler som er egnede og tilgjengelige, der velgerne skal kunne ta seg inn i lokalet uten hjelp. Andre lokaler skal kun benyttes dersom særlige grunner foreligger. Valglovutvalget mener at denne beslutningen er av en prinsipiell art, og foreslår å lovfeste at denne beslutningen må tas av valgstyret. Utvalget foreslår også å lovfeste at kommunene skal kunngjøre hvilke valglokaler som ikke møter kravene til tilgjengelighet, der det også opplyses nærmere om hvilke konkrete mangler et valglokale har. Dette gjør at personer med funksjonsnedsettelse kan orientere seg om hvilke valglokaler som er tilgjengelige og som møter den enkeltes behov. Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil følge opp utvalgets forslag og fremme forslag til ny valglov for Stortinget innen utgangen av 2022.

Når det gjelder den delen av spørsmålet som gjelder møter i kommune- og bystyrene, viser Kommunal- og moderniseringsdepartementet til at kommuneloven, som regulerer saksbehandling i kommunestyret og den folkevalgte organiseringen, ikke har noen bestemmelser om hvor kommunestyrene skal ha sine møter. Det er likevel slik at allmennhetens rett til å være til stede etter kommuneloven § 11-5 første ledd skal ivaretas. Det normale er at møter avholdes i kommunestyre- eller formannskapssaler på rådhuset. Plikten til universell utforming i likestillings- og diskrimineringsloven § 17 gjelder for de delene av rådhusene som er rettet mot allmennheten.

Ved bygging av nye bygg som f.eks. rådhus, følger det av TEK17 § 12-1 at alle byggverk for publikum og arbeidsbygninger skal være universelt utformet. Så dersom en kommune bygger nytt møtelokale, vil dette være ivaretatt. Kommunene er selvstendige rettssubjekter med eget ansvar for å følge gjeldende lover og regler. Skal kommunene gis nye pålegg, må dette skje i form av lov.

Forslag 8: Stortinget ber regjeringen sikre e-valgløsninger for blinde og svaksynte ved kommende kommune- og fylkestingsvalg og stortingsvalg

Valglovutvalget mener at sikkerheten ved elektronisk stemming over internett ikke er god nok til å innføre en slik måte å stemme på i Norge på nåværende tidspunkt. Valglovutvalget ber imidlertid Kommunal- og moderniseringsdepartementet utrede sikre løsninger som muliggjør elektronisk stemming i valglokalene, for å tilrettelegge bedre for velgere med funksjonsnedsettelse. Utvalget understreker at det må gjennomføres grundige mulighetsstudier og gjøres sikkerhetsanalyser av hele verdikjeden. Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil følge opp utvalgets forslag, og fremme forslag til ny valglov for Stortinget innen utgangen av 2022.

Forslag 9: Stortinget ber regjeringen vurdere innføring av et krav om universell utforming i kultursektoren, og at personer med behov for ledsager får benytte ledsagerbevis, som inngangskrav for offentlig støtte til kulturarrangementer

Kultursektoren faller inn under gjeldende lovverk om universell utforming, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 17. Alle private og offentlige virksomheter som retter seg mot allmennheten skal være universelt utformet.

I Kulturdepartementets årlige tilskuddsbrev til museer framgår det hvilke krav og forutsetninger departementet stiller til sine tilskuddsmottakere knyttet til statstilskuddet. En forutsetning er universell utforming. Tilskuddsbrevene presiserer videre: *"Det er en forutsetning for det tildelte tilskuddet at alle som har ledsagerbevis for funksjonshemmede og som kjøper billett til ordinær pris til et arrangement, får gratis billett for sin ledsager. Det kan eventuelt tilbys rabattordninger som gjør at billettprisene for den funksjonshemmede og ledsager samlet ikke overstiger prisen for en ordinær billett".*

Ledsagerbevis er også et krav for mottakere av statstilskudd på kap. 323 Musikk og scenekunst og kap. 334 Filmformål. Det forutsettes at alle med ledsagerbevis, som kjøper billett til ordinær pris til et arrangement, får en samlet billettpris for personen med funksjonsnedsettelse og ledsager som ikke overstiger prisen for én ordinær billett.

I årlige rapporteringer til Kulturdepartementet oppgir museer hvilke av museets formidlingsarenaer som er tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne og om formidlingen ved de respektive arenaene er tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne. I tillegg stilles det et spørsmål om museets hjemmesider følger DIFIs retningslinjer for universell utforming. Svarene fra museene sammenfattes i den årlige museumsrapporten i kap. 328 i Kulturdepartementets proposisjon til Stortinget. Til mottakerne av tilskudd til nasjonale kulturbygg er det presisert at byggene må holde høy arkitektonisk kvalitet. I dette begrepet inngår universell utforming.

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NLB) er et statlig bibliotek underlagt Kulturdepartementet. NLB arbeider for at personer som på grunn av en funksjonsnedsettelse har vansker med å lese trykt tekst, har tilgang til informasjon på lik linje med resten av befolkningen. NLB produserer og låner ut allmenn litteratur, tidsskrifter, aviser og studielitteratur i tilrettelagte formater. Virksomheten er hjemlet i §§ 55 og 56 i åndsverkloven. Gjennom pådriverarbeid og samarbeid med andre aktører bidrar NLB til å fremme universell utforming av litteratur og informasjon.

Språkbanken i Nasjonalbiblioteket inneholder digitale tekst- og taledata som danner grunnlaget for utvikling av språkteknologi på norsk. For eksempel kan talesynteser og talestyring av datamaskiner være til stor hjelp for personer med funksjonsnedsettelse.. Språkteknologi er et vilkår for universell utforming av IKT. Tiltaket legger et grunnlag for universell utforming på flere samfunnsområder.

I fjor ble det tatt inn en endring i kringkastingsloven hvor det ble fastsatt krav til tilgjengeliggjøring. Kringkastingsloven § 2-19 klargjør bl.a. at tilgjengeliggjøring skal tilbys til personer med funksjonsnedsettelse gjennom teksting, tegnspråktolking, synstolking, lydtekst eller andre teknikker. Konkrete krav til universell utforming av audiovisuelle medietjenester ble på bakgrunn av dette tatt inn i kringkastingsforskriften med virkning fra 1. januar i år.

Forslag 10: Stortinget ber regjeringen sikre at alle bygg og transportmidler har evakueringsutstyr som sikrer personer med funksjonsnedsettelse en trygg evakuering

Når det gjelder nybygging, er det krav i byggteknisk forskrift (TEK17) om at byggverk for publikum og arbeidsbygninger mm. skal ha en evakueringsplan før byggverket tas i bruk. Evakueringsplanen kan omfatte utstyr som vil gjøre evakuering av personer med funksjonsnedsettelse lettere og raskere. Det stilles i utgangspunkt krav til bygget og byggets egenskaper, ikke til eventuelt utstyr utover dette. Det er heller ikke krav til "alle bygg", kun nybygg og annet som blir tiltak etter plan- og bygningsloven. Jeg viser også til svaret på forslag 11.

Tekniske krav til evakueringsutstyr i kjøretøy følger av det kjøretøytekniske regelverket, herunder også av regler om universell utforming av buss. Regjeringen har iverksatt Kommisjonsforordning (EU) nr. 1300/2014 av 18. november 2014 om den tekniske spesifisering for samtrafikkveve vedrørende tilgjengelighet til Den europeiske unionens jernbanesystem for personer med funksjonshemming og nedsatt bevegelighet.

Størrelse og type fartøy kan gi begrensninger for hvilke tiltak det er praktisk mulig å gjennomføre for å sikre en trygg evakuering for funksjonshemmede fra skip. Dette er det tatt høyde for i internasjonalt regelverk og EU-direktiv som er gjennomført i norsk rett, og NFD forutsetter at videre tilrettelegging på skip er i tråd med dette regelverket. Utvikling av universell utforming er viktig for å oppnå gode løsninger. For skip skjer dette blant annet gjennom Sjøfartsdirektoratets deltagelse i "Brukermedvirkningsforum" som arbeider under mandat gitt av Samferdselsdepartementet i 2006. Forumets formål å blant annet å sikre sterkere fokus på universell utforming, og utvikling og gjensidig oppdatering av kunnskap innen fagområdet, samt fremme løsningsforslag for ulike typer tilgjengelighetstiltak innen sektoren. Forumet deltar blant annet som høringsinstans for nytt/ endringer i regelverk.

Forslag 11: Stortinget ber regjeringen sikre at beredskapsplaner for katastrofer også ivaretar hensynet til mennesker med funksjonsnedsettelse

For å sikre personer med funksjonsnedsettelse trygge levevilkår, er det viktig med gode og tilrettelagte ordninger for forebygging, varsling og beredskapstiltak i krisesituasjoner rettet mot denne sårbare gruppen. Det framgår av CRPD artikkel 11 at statspartene til konvensjonen skal treffe alle nødvendige tiltak for å sikre mennesker med nedsatt funksjonsevne beskyttelse og sikkerhet i risikosituasjoner. Viktige tiltak kan være å sikre universell utforming, at all informasjon om sikkerhet og beredskap blir gitt i et format som er tilgjengelig for alle, og at beredskapsplaner ivaretar hensynet til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Kommunen har et grunnleggende ansvar for å beskytte befolkningen og bidra til å opprettholde kritiske samfunnsfunksjoner. Denne rollen er tydeliggjort gjennom bestemmelsene om kommunal beredskapsplikt. Et sentralt krav i kommunal beredskapsplikt er at kommunen skal gjennomføre en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse for å identifisere uønskede hendelser som kan ramme kommunen, samt en vurderingen av sannsynlighet for og konsekvenser av disse hendelsene. Den helhetlige ROSanalysen skal også vurdere

særlige utfordringer knyttet til kritiske samfunnsfunksjoner. I Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskaps (DSBs) "Veileder til helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse i kommunen" blir kritiske samfunnsfunksjoner som er relevant for en kommune, listet opp, herunder oppfølging av særlig sårbare grupper, for eksempel personer med redusert funksjonsevne. Aktuelle oppfølgingstiltak av sårbare grupper vil for eksempel være relatert til informasjons- og evakueringsrutiner, som bør omtales i kommunens beredskapsplan. Der kommunen har et varslingsystem, bør det sikres at personer med funksjonsnedsettelse får tilrettelagte meldinger.

DSB skal ha oversikt over risiko og sårbarhet i samfunnet, være pådriver i arbeidet med å forebygge ulykker, kriser og andre uønskede hendelser og sørge for god beredskap og effektiv ulykkes- og krisehåndtering. Å bidra til å sikre mennesker med nedsatt funksjonsevne beskyttelse og sikkerhet i risikosituasjoner inngår således i DSBs generelle samfunnsoppdrag. I det følgende trekkes det fram tiltak rettet mot sårbare grupper innenfor områdene brannsikkerhet og informasjon/kommunikasjon.

Brannsikkerhet

Som nasjonal brannsikkerhetsmyndighet har DSB fokus på brannsikkerhet for risikoutsatte grupper. En undersøkelse av DSBs dødsbrannstatistikk fra 2013 og til i dag viser at om lag 9 av 10 branndøde i Norge omkommer i bolig, 3 av 4 tilhører en risikoutsatt gruppe og mange av disse mottar helse- og omsorgstjenester i hjemmet fra kommunen. 7 av 10 mottakere av helse- og omsorgstjenester bor i dag i egen bolig. Mange av disse trenger hjelp for å være trygge i hjemmet sitt.

DSB har de siste årene iverksatt flere tiltak på brannsikkerhetsområdet rettet mot risikoutsatte grupper:

Regelverk og formidling:

- I ny forskrift om brannforebygging (2016) fikk kommunene en plikt til å kartlegge utsatte grupper. Samarbeidsplikten ble også tydeliggjort.
- Over tid har det vært arbeidet med brannsikkerhet for risikoutsatte grupper og samarbeid mellom helse og brann i DSBs formidling til kommuner/brannvesen og andre aktører på konferanser, samlinger og tilsvarende.

Veiledningsarbeid (2017):

- I 2017 ga DSB sammen med Helsedirektoratet ut veilederen "Samarbeid mellom kommunale tjenesteytere om brannsikkerhet for risikoutsatte grupper". Her gis blant annet veiledning i hva som er kommunens ansvar og oppgaver etter brann- og helseregulering. Det gis også råd og veiledning om hva kommunene bør gjøre for å få til gode tverrfaglige samarbeidsløsninger som bidrar til bedre brannsikkerhet hos risikoutsatte grupper. Veilederen viser også til suksesskriterier og gode eksempler fra ulike kommuner.

Forsterket veiledningsarbeid (2018-d.d.): DSB mottok midler fra Brannløftet til foreslåtte tiltak i "Prosjekt Samarbeid". Dette har til nå resultert i:

- Kampanjen «Livsviktig» hvor det ble sendt ut informasjonspakke med film til alle kommunedirektører .
- Opplæringspakke til helse- og brannpersonell med modulbasert e-læringskurs og opplæringsfilm.
- To nasjonale pådrivere til treårig prosjekt fra høsten 2019.
- Ny nettside med informasjons- og opplæringsmateriell.
- Diverse mediasaker.

Kampanjer og kommunikasjonsarbeid:

- Det er laget en Nasjonal kommunikasjonsstrategi for brann sikkerhet (2013).
- Det er nedsatt en nasjonal koordineringsgruppe for informasjon og kommunikasjon, som bl.a. skal følge opp kommunikasjonsstrategien (2014).
- På FNs eldredag den 1. oktober 2014 ble satsingen «Alt vi kan mot brann» og en komfyrvaktkampanje lansert for å skape oppmerksomhet om eldre menneskers brann sikkerhet og gi viktig kunnskap som reduserer risikoen for brann. «Alt vi kan mot brann» er en nasjonal satsning som varer ut 2020 og som er en oppfølging av Nasjonal kommunikasjonsstrategi for brann sikkerhet.
- Det er siden 2014 gjennomført årlige komfyrvaktkampanjer som også involverer lokale elektrisitetstilsyn og brannvesen.

Nød-SMS

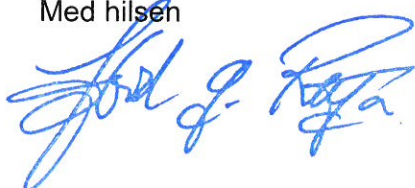
For å teste ut en løsning som åpner for direkte, tekstbasert kontakt med nødsentralene for døve, hørselshemmede og talehemmede, etablerte regjeringen i oktober 2017 en tjeneste kalt Nød-SMS. Dette har i første omgang vært en pilot med to års varighet. Tjenesten startet med en mindre gruppe innmeldte brukere, før det ble besluttet å lansere piloten nasjonalt fra mars 2018. Pilotprosjektet skal nå evalueres for å vurdere hvordan en slik tjeneste kan innrettes i framtiden.

Forslag 12: Stortinget ber regjeringen stramme inn kravet til når uforholdsmessig byrde kan benyttes som argument for at virksomhetseier kan fritas for å sørge for universell utforming av egen virksomhet

Jeg gjør forslagsstillerne oppmerksomme på at "uforholdsmessig byrde" etter likestillings- og diskrimineringsloven er en dynamisk, rettslig standard. Innholdet i standarden kan endre seg over tid i takt med endring i rettsoppfatningen og samfunnsutviklingen i ulike sektorer. Jeg mener at denne fleksibiliteten gjør at begrepet er et godt redskap for å avgrense plikten dersom den innebærer uforholdsmessig byrde for virksomhetene. Jeg vil også påpeke at Diskrimineringsnemnda er et faglig uavhengig forvaltningsorgan som anvender loven selvstendig. Dette må også ses i sammenheng med at likestillings- og diskrimineringsloven inneholder en egen aktivitetsplikt om universell utforming. Offentlige virksomheter skal arbeide aktivt og målrettet for å fremme universell utforming innen virksomheten. Det samme gjelder for private virksomheter rettet mot allmennheten.

Regjeringen arbeider for tiden med gjennomføring av EUs Web Accessibility Directive og gjennomføring av The European Accessibility Act. Begge direktivene stiller skjerpede krav om universell utforming på enkelte områder og gjør unntak fra kravene ved uforholdsmessig stor byrde. Disse to EU-direktivene er en felleseuropeisk oppfølging av CRPD. I forbindelse med gjennomføring av det nye EU-regelverket, vil departementene ta en gjennomgang av unntaksbestemmelsene på de aktuelle områdene. Vi skal da vurdere terskelen for å gjøre unntak og behovet for eventuelle regelverksendringer, i tråd med den felleseuropeiske reguleringen som Norge er bundet av.

Med hilsen

Abid Q. Raja

Kopi

Arbeids- og sosialdepartementet
Justis- og beredskapsdepartementet
Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Kunnskapsdepartementet
Nærings- og fiskeridepartementet
Samferdselsdepartementet
Utenriksdepartementet